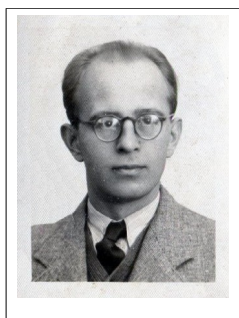

AGH

WYBITNI ARTYŚCI RZEŹBIARZE ZASŁUŻENI DLA ROZKWITU TRADYCJI W AKADEMII GÓRNICZO-HUTNICZEJ

Marian Józef Szczepaniec (1903-1979)

– rzeźbiarz, grafik, medalier i sztukator

Ur. 6.VIII.1903 r. w Krakowie, zm. 9.I.1979 r. w Krakowie, został pochowany na cmentarzu Rakowickim, artysta rzeźbiarz, medalier i sztukator, uzyskał absolutorium po studiach plastycznych w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Poznaniu (1925-31), bez otrzymania dyplomu na Wydziale Rzeźby ASP w Warszawie (1931-32, 1937-39), wykładowca rzeźby i sztukatorstwa na Wydziale Architektury Wnętrz ASP w Krakowie (1969-71), m.in. autor cało-postaciowych rzeźb Stanisława Staszica: gipsowej rzeźby (prawdopodobnie odsłoniętej w 1947 r. w niszy w reprezentacyjnej auli) i spiżowego posągu, patrona AGH (odsłoniętego 24 maja 1969 r. we wnęce na krużgankach) w budynku gł. AGH.

Urodził się w rodzinie robotniczej, wywodzącej się z Lubnia k. Krakowa, był jednym z synów Jana i Karoliny z d. Fijałek. W l. 1914-17 uczył się w gimnazjum matematyczno-przyrodniczym w Krakowie, następnie przerwał naukę i w l. 1917-18 był kolejno praktykantem w krakowskiej księgarni Antoniego Piwarskiego i nieletnim pracownikiem Browaru Kraków, należącego do rodziny Götzów. Od listopada 1918 r. do czerwca 1921 r. służył ochotniczo w wojsku polskim, biorąc udział w walkach na terenie Czech i Ukrainy oraz podczas działań bojowych na froncie litewsko-białoruskim.

Po powrocie do Krakowa, w l. 1921-23 kontynuował naukę w Gimnazjum św. Anny w zakresie szkoły średniej, na tymczasowych kursach dokształcających dla wojskowych, organizowanych przez Dyрекcję Okręgu Korpusu V. Równocześnie w l. 1921-30 pracował w drukarniach, pracowniach rzeźbiarskich i zakładach metalowych w Poznaniu lub Krakowie.

Z kolei w l. 1924-28 studiował na Wydziale Rzeźby i Brązownictwa w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego (PSSZiPA) w Poznaniu. Naukę przerwał w 1928 r., by jesienią 1929 r. wrócić do PSSZiPA, gdzie w 1931 r. – pod kierunkiem Jana Wysockiego, uzyskał absolutorium na Wydziale Rzeźby i Brązownictwa. Jesienią w 1932 r. rozpoczął pracę na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, studiując także w pracowni rzeźby i medalierstwa u prof. Tadeusza Breyera.

W l. 1931-35 prowadził własną pracownię rzeźby w Poznaniu. W tymże czasie do kościoła p.w. św. Wojciecha w Poznaniu wykonał modernistyczny ołtarz Serca Jezusowego (od 1945 r. w kaplicy przy nawie pld.), w którym na lekko wybrzuszonym cokole umieścił płytką wnękę z figurą Chrystusa i klęczącą u jego stóp św. Teresą z Lisieux.

Od 1934 r. był członkiem Grupy Artystów Wielkopolskich „Plastyka” i brał udział w jej wystawach, m.in. wtedy pokazał *Portret* (gips). Jest również autorem pomnika marszałka Józefa Piłsudskiego w Podrzeczu koło Gostynia (1935). Przez kilka następnych lat pracował w Poznaniu, wykonując różne zamówienia kościelne, m.in. kropielnicę i tabernakulum do miejscowego kościoła p.w. św. Jana Vianneya, a w 1936 r. zaprojektował pomnik Najświętszego Serca Jezusowego w Ostrowie Wielkopolskim, do którego figurę Jezusa wykonał artysta rzeźbiarz Jan Żok. W latach 1937-39 M. Szczepaniec podjął ponownie pracę jako rzeźbiarz-modelarz na ASP w Warszawie.

W 1939 roku został zmobilizowany do wojska polskiego, a po zajęciu Krakowa przez Niemców, jesienią 1939 roku trafił do obozu jenieckiego w Krakowie, skąd został zwolniony w 1940 roku. Wtedy podjął pracę w Baudirektion des General Gouvernement jako rzeźbiarz-modelarz i pracował tam do 1944 roku.

Po zakończeniu działań wojennych w Krakowie, zorganizował własną pracownię plastyczną, gdzie jako rzeźbiarz wraz z malarzem W. Swałtkiem wykonywał w l. 1945-51 elementy dekoracji okolicznościowych. W ramach tej pracowni, zajmował się rzeźbą – drobnymi formami rzeźbiarskimi, wykonując modele w gipsie, brązie, kamieniu lub drewnie.

Rys.1. Cało-postaciowa rzeźba gipsowa Stanisława Staszica (postać o wysokości ~1,8 m), eksponowana współcześnie w niszy w auli w paw. A-0. Jej autorem jest Marian Szczepaniec. Foto: J. Leśniak

W okresie międzywojennym – według prof. Zbigniewa Wójcika (1922-2014), znawcy nowożytnej historii Polski, we władzach Akademii Górniczej powstała myśl wprowadzenia w mury uczelni wybitnych postaci pionierów górnictwa na ziemiach polskich. Gdy rzeźbiarz Stefan Zbigniewicz przedstawił stosowne projekty rzeźb, przedstawiających: Stanisława Staszica (jako księdza) i Franciszka K. Drucki-Lubeckiego (jako ministra), zostały one zaakceptowane, wykonane i odsłonięte w auli uczelni podczas jubileuszu 15-lecia Akademii Górniczej w dniu 6 grudnia 1935 roku. Rzeźby te eksponowane były w l. 1935-39. Podczas wojny prawdopodobnie zostały zniszczone przez okupanta. Ten sam rzeźbiarz wykonał również rzeźbę św. Barbary – jako duchowej patronki uczelni, eksponowaną na dachu budynku w latach 1939-40 (niestety tylko przez 6 m-cy).

Po zakończeniu remontu generalnego budynku gł. Akademii Górniczej, prowadzonego w latach 1946-47 pod kierunkiem arch. Wacława Krzyżanowskiego, zaczęto m.in. wyposażać aulę uczelni według przedwojennego stanu, honorując pionierów górnictwa, jednakże już innymi rzeźbami. W tym celu zlecono rzeźbiarzowi Marianowi Szczepańcowi wykonanie cało-postaciowej gipsowej rzeźby Stanisława Staszica (rys.1) i pozyskano także cało-postaciową gipsową rzeźbę Ignacego Łukasiewicza, autorstwa rzeźbiarza Jana Raszki. Prawdopodobnie ok. 1947 roku umieszczono je obie w odpowiednich niszach, odtworzonych w auli uczelni.

M. Szczepaniec w l. 1951-52 był asystentem na Wydziale Ceramiki i Szkła w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu. W Muzeum Medalierstwa we Wrocławiu znajdują się medale, które zakupiła Okręgowa Rada Związków Zawodowych we Wrocławiu.

Po powrocie i osiedleniu się na stałe w Krakowie w 1952 r. podjął pracę typowo rzeźbiarską, wykonując niewielkie formy rzeźbiarskie w gipsie, kamieniu, drewnie i brązie.

Jest również autorem zegara słonecznego na południowej ścianie prezbiterium Kościoła Mariackiego wg projektu Tadeusza Przypkowskiego, wykonanego techniką sgraffito (1954).

Muzeum im. W. Lenina w Krakowie (1954-89) zakupiło 6 tablic pamiątkowych w brązie, upamiętniających pobyt tego przywódcy na Ziemi Krakowskiej. Dla tegoż muzeum M. Szczepaniec zaprojektował i wykonał także wystrój dwóch wnętrz.

W latach 1959-75 – jako gospodarz Zespołowej Pracowni Rzeźby ZPAP, mieszczącej się w synagodze Izaaka w Krakowie, w której współpracował z inn. rzeźbiarzami: J. Bandurą, M. Koniecznym i M. Kostrzewą, przy wykonywaniu ich projektów rzeźbiarskich oraz realizował prace własne. Wykonał także pewne prace rzeźbiarskie dla Muzeum UJ (1964).

Od 1969 roku pracował na ASP w Krakowie, gdzie początkowo w l. 1969-70 prowadził zajęcia z rzeźby i sztukatorstwa na Wydziale Architektury Wnętrz, a w l. 1970-72 technologię odlewów gipsowych na Wydziale Projektowania Plastycznego. W późnym okresie swojej twórczości zawodowej wymodelował klasycyzujący spizowy posąg S. Staszica (rys.2), umieszczony w niszy krużganków w holu gmachu gł. AGH w Krakowie (1969).

Rys.2. Spizowy posąg S. Staszica (postać o wysokości ~2,8 m): a – w niszy w holu na półpiętrze krużganków w paw. A-0, b – rzeźbiarz M. Szczepaniec (po prawej) w pracowni przy pracy przy posągu, c – statuetka wręczana wyróżnionym honorowym tytułem „Zasłużony dla AGH”, d – uroczystego odsłonięcia w dniu 24 maja 1969 r. dokonał premier J. Cyrankiewicz podczas jubileuszu 50-lecia uczelni. Od lewej: prof. M. Klimaszewski – Rektor UJ, prof. K. Žemaitis – Rektor AGH, J. Cyrankiewicz – premier Rządu PRL.

Także w tym okresie dla Towarzystwa Miłośników Ziemi Zawierciańskiej zaprojektował medal pamiątkowy (1970), wybity z okazji 25-lecia wyzwolenia ziemi zawierciańskiej i dla podsumowania dorobku regionu po drugiej wojnie światowej.

Ponadto był członkiem Grupy Artystów Wielkopolskich „Plastyka” w Poznaniu (od 1934 r.) i ZPAP w Krakowie (od 1945 r.) oraz PPR (od 1942 r.), a później PZPR (od 1948 r.).

Marian Szczepaniec zmarł 9 I 1979 r. w Krakowie, został pochowany na cmentarzu Rakowickim.

W 1940 roku ożenił się z Ireną z d. Hyła, siostrą malarza Adolfa Hyły, który namalował obraz Jezusa Miłosiernego dla Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach. W tym związku urodziły się dzieci: Elżbieta Szczepaniec-Cięciak – dr hab. nauk chem., doc. UJ, Maciej Szczepaniec – dr nauk medycznych, lekarz po AM, i Andrzej Szczepaniec – rzeźbiarz, malarz i rysownik satyryczny, po ASP.

***Bardzo serdecznie dziękuję Pani Elżbiecie Szczepaniec-Cięciak
za udostępnienie mi kilku informacji i zdjęć z archiwum rodzinnego
Jerzy Kajtoch***

Źródło:

1. Wójcik Z.: Stanisław Staszic. Instytut Technologii i Eksploatacji. Państwowy Instytut Badawczy. Radom, 2008
2. Puget J.: Wspomnienie o Stefanie Zbigniewiczu (1904-42). Głos Plastyków, 1946, s. 25-29
3. Kleczkowski A.: Studia nad przeszłością AGH. UWN-D Wydawnictwa AGH, Kraków, 2004
4. www.forumakad.pl/archiwum/ – Forum akademickie, 2002, nr 3, str. 74
5. Szczepaniec M.: Kwestionariusz i Życiorys. Archiwum ASP, Kraków, 1969 (mat. niepublikowane)
6. Szczepaniec-Cięciak E.: Materiały i pamiątki z prywatnego archiwum rodziny Mariana Szczepańca. Kraków, 2014 (mat. niepublikowane)
7. ...: Szczepaniec Marian (1903-79). Ed. i in. (red.) ... Polski Słownik Biograficzny. PAN. Warszawa-Kraków (mat. przygotowane do opublikowania)

Opracował: dr inż. Jerzy KAJTOCH

Kraków, 21 marca 2017 r.